

תורת הר"ר ד"ר דע"ז יעקב

מתורת הרב המוסמך, מאור ישראל, גאון הגאונים, רבינו יאשיהו פינטו זצוקל"ה,
על מיתת צדיקים ופרשת שמיני
י"ל לכבוד יום ההולולא ב"ג אדר
ובסופו תולדות חיי הרב המוסמך רבינו יאשיהו פינטו זיע"א

ותנא לאור על ידי
מוסדות וקהילות
שוכה ישראל העולמית
בנשיאות הגאון הצדיק,
האדמו"ר רבי חיים שמעון
פינטו שליט"א,
רב העיר אשדוד וקרית מלאכי
הרב"ג רבינו המהרש"א
מאור אברהם זיע"א
ובראשות אדמו"ר רבי
יאשיהו ווסף פינטו שליט"א
ראש מוסדות וקהילות
שוכה ישראל העולמית

הרוש לפרשת שמיני

(איוב ג, כ): 'לָמָּה יִתֵּן לְעֵמֶל אוֹר וְחַיִּים לְמָרִי נִפְשׁ, הַמְּחַכֵּים לַמָּוֶת וְאֵינָנוּ וַיִּחְפְּרֵהוּ מִמִּטְמוֹנִים, הַשְּׂמַחִים אֵלַי גִּיל יִשְׁיִשׁוּ כִּי יִמְצְאוּ קֶבֶר, לְגֹבֵר אֲשֶׁר דָּרְפוּ נִסְתָּרָה וַיִּסְדֵּךְ אֱלוֹהִים בְּעַדוֹ'.

ירצה לומר, שכל חיי העולם הזה, הבל המה, ואין לבטוח בהם, שהרי ראינו כמה אנשים אשר מרוב טרדותם ודאגותם, הם מחכים למות, ושואלים אותו בפניהם, ואין המות נחשב בעיניהם לכלום. וזהו: 'וְאֵינָנוּ', כי במותם הם משיגים חיים, 'וַיִּחְפְּרֵהוּ' ורודפים אחר המות להשיגו, יותר ממה שרודף האדם ומבקש למצוא מטמונים, ואם כן, 'לָמָּה יִתֵּן... חַיִּים לְמָרִי נִפְשׁ'. ואף על פי שהם אנשי שמחה וגיל, שהם שמחים במקום גילה, מכל מקום 'הַשְּׂמַחִים אֵלַי גִּיל', 'יִשְׁיִשׁוּ' וישמחו 'כִּי יִמְצְאוּ קֶבֶר', ויקברו לאיש שהיה מוצלח, 'וַיִּסְדֵּךְ אֱלוֹהִים בְּעַדוֹ', ואחר כך 'דָּרְפוּ נִסְתָּרָה', וישישו וישמחו כי ימצאו לו קבר וינוח, כי מיתתו של איש זה נחשבת לו לחיים. כמו שראינו לאיש החשוב הזה, שנתגדל בטובה, ובן גדולים הוא, וימת בתחלואים רבים ובכמה ייסורין, כי בודאי מיתתו נחשב לו לחיים.

וזה שהתחלתי בנשאי (בתחילת הדרוש), שאמרתי: 'לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ', שיש לי להתמרמר על מיתת קרובי זה, שמת 'נְגוּעַ מְכַּה אֱלֹהִים' (עפ"י ישעיה נג, ד) ביסוריו, ועליו 'אֶקְדָּשׁ' – אוקד אש, יבער בליבי כאשר יוקדת. 'וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד' – שהיה

בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד

'וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכְבֹּד וַיְדַם אֱהֲרֹן' (ויקרא י, ג).

מדרש רבה (ויק"ר יא, ח): 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאֱהֲרֹן וּלְכֹהֲנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל' (ויקרא ט, א), תני רבי שמעון בר יוחאי, לא במקום אחד ולא בשני מקומות מצינו שחלק הקב"ה כבוד לזקנים, אלא בכמה מקומות, בסנה כתיב (שמות ג, טז): 'לֵךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי. בַּמִּצְרִים כָּתִיב (שם ג, יח): 'וּכְבַּאתְּ אֶתְּהָ וּזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֶלֶךְ מִצְרַיִם'. בַּסִּינַי (שם כד, א): 'עֲלֶה אֵל ה' אֶתְּהָ וְאֱהֲרֹן נָדָב וְאָבִיהוּא וְשִׁבְעֵים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל. בַּמִּדְבָּר (במדבר יא, טז): 'אֶסְפְּהָ לִּי שִׁבְעֵים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל... וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֵל אֶהָל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ'. באהל מועד: 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאֱהֲרֹן וּלְכֹהֲנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. אף לעתיד לבוא, הקב"ה חולק כבוד לזקנים, הדא הוא דכתיב (ישעיה כד, כג): 'וַחֲפָרָה הַלְּבָנָה וּבֹשֶׁת הַחֲמָה', וכתיב (שם): 'וַנִּגְדֵּךְ זִקְנֵי כְבוֹד', עד כאן לשון המדרש.

החי יתן אל לבו, כי הולך האדם אל בית עולמו, ויום המות מיום הולדו, וסוף האדם למות, והכין את אשר יביא לבית עולמו, והיתה מנוחתו כבוד. וזו היא כוונת איוב במענהו הראשון שאמר לחבריו

איש חשוב ועליון מ'על פְּנֵי' – הם החשובים שבעיר, שנקראו 'פני הארץ' ו'פני כל העם', ועמם 'אֶפְקֹד' ביושר דרכיו ומדותיו עם בני העיר, שהיה אהוב וחשוב לכל רואהו, ומצד זה יש להתמרמר על חסרונו.

אבל שבתני וראיתי, שאף על פי שראינו גודל יסוריו ומכאוביו, מכל מקום הוא רצוי לפנינו יתברך, ולקחו הקב"ה להתקדש בו, כדכתיב (תהלים סח, לו): 'נֹרְאָ אֱלֹהִים מִמְקַדְּשֵׁיךָ'. ו'הוא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לְאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֹּשׁ', שהקב"ה מתקדש בקרובים אליו, ולוקחו לכבוד ולכפרה על כל בני הדור, וזהו: 'עַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶפְקֹד', בצדיק הזה ללוקחו כפרה עליהם. שכן מצינו בחנוכת המשכן, שלקח הקב"ה לשני צדיקים גדולים וטובים, הם נדב ואביהוא, לא לפשע ולא לחטאת, רק 'לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' (ויקרא טז, לד).

וזהו שאמרו חכמים בתורת כהנים (שמיני - מכילתא דמילואים), על פסוק (ויקרא ט, כד): 'וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְּפָנֵי ה'", היה אהרן עומד ותוהא, אומר: אוי לי, כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתיני. נכנס משה אצלו והיה מפייסו, אמר לו: אהרן אחי, מסיני נאמר לי: עתיד אני לקדש את הבית הזה, ובאדם גדול אני מקדשו, הייתי סבור – או בי או בכך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך, שבהם הבית נתקדש, כיון ששמע אהרן כך, צדק עליו את הדין ושקת, שנאמר: 'יָיִדִם אֶהְרֹן'.

וביאור זה המאמר תמצאנו כתוב בספר 'כסף מזוקק' סדר שמיני (דרוש ב), ומצאת כי תדרשנו.

ולמדנו ש'יָקָר בְּעֵינֵי ה' הַמְנוּתָהּ של נדב ואביהו, שלקחם הקב"ה להשרות שכינתו בהם, ונקדש המשכן בהם. וזהו ביאור ה'כתוב שאמר: 'הוא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לְאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֹּשׁ', ואמרו חז"ל במסכת זבחים (קטו, ב): היכן דיבר, 'וְנִעְדַתִּי שָׁמָּה

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדֵּי' (שמות כט, מג), אל תקרי 'בְּכַבְדֵּי' אלא 'במכובדיי', סבור הייתי או כי או כך, עכשיו ראיתי שהם גדולים ממני וממך. וביאור דברי חז"ל כתובים בביאורי מ'כסף נבחר' סדר שמיני (דרוש א), ומצאת כי תדרשנו. ורצינו להקדמתנו, שהקב"ה לוקח הצדיק כדי להתקדש בו, ומה גם לצדיקים הזקנים שחולק להם כבוד, וקורא להם שם 'זקניו' בכינוי לכבוד להם, המאמר תמצאנו בספר 'כסף נבחר' (דרוש א לסדר שמיני), עמוד עליו.

ולמדנו שהקב"ה חולק כבוד לזקנים, וזהו פירוש: 'וְנִגְדָה זְקֵנֶיךָ כְּבוֹד', לומר, שנגד זקניו הוא חולק כבוד להם. ופשוטו של כתוב אומר: 'וְנִגְדָה זְקֵנֶיךָ' – יש 'כְּבוֹד' להקב"ה, שמתכבד במלכותו, וכבוד יש לו נגד זקניו. עוד חידשתי למעלה בספרי 'צרור הכסף' (דרוש יב), מה שחזר (המדרש) לומר: 'וכתיב וְנִגְדָה זְקֵנֶיךָ כְּבוֹד', כיון שמדבר בפסוק עצמו של 'וְחִפְּרָה הַלְּבָנָה', ושם נאמר 'וְנִגְדָה זְקֵנֶיךָ כְּבוֹד'. אמנם רצה לדקדק בכתוב, דהיה לו לומר 'ונגד זקנים כבוד', מהו 'זקניו' דקאמר, אלא כינה אותם ואמר 'זקניו' של הקב"ה, כדי לחלוק להם כבוד. עוד דקדק, דהיה לו לומר 'כִּי מְלֶךְ הוּא צְבָאוֹת בְּהָרַץ צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם' (ישעיה שם), וכבוד מתכבד הקב"ה 'נִגְדָה זְקֵנֶיךָ כְּבוֹד', לומר שחולק להם לזקנים כבוד.

עוד ביארתי, עם מה שאמרו בגמרא (פסחים סח, א): כתיב 'וְחִפְּרָה הַלְּבָנָה וּבֹשֶׁת הַחֲמָה', וכתוב (ישעיה ל, כו): 'וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְּבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתִים כְּאֹרֶךְ הַיָּמִים', לא קשיא, הא במחנה שכינה הא במחנה צדיקים. וכפי זה יאמר, 'וְחִפְּרָה הַלְּבָנָה וּבֹשֶׁת הַחֲמָה' כשמלך ה' צבאות, דהיינו, במחנה שכינה יש בושח וחרפה ללבנה ולחמה, אבל 'בְּהָרַץ צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגְדָה זְקֵנֶיךָ', דהיינו במחנה צדיקים, אז יהיה 'כְּבוֹד' ללבנה ולחמה, שתהיה 'אֹרֶךְ הַלְּבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה

וְאוֹר הַחֶמֶה יְהִי שְׂבָעָתִים! הרי שחולקים כבוד לזקנים, שכנגד פניהם יוסיפו אורה החמה והלבנה, וְהִי אֹר הַלְבָנָה כְּאוֹר הַחֶמֶה וְאוֹר הַחֶמֶה יְהִי שְׂבָעָתִים, הרי נתבארה מעלת הזקנים.

בענין מיתת הצדיקים

חדשתי מה שאמרו (ויק"ר כ, יב): באחד בניסן מתו בני אהרן ובשנה השנית, ומזכיר מיתתן ביום הכיפורים^א, וסמיכות אפר פרה למיתת מרים שמתה בשנת הארבעים^ב. שאף על פי שמצינו שמתו בני אהרן 'בְּקִרְבָתָם לְפָנַי ה'' (ויקרא טז, א), ובחטאם מתו, או בהקריבם אש זרה, או למה שאמרו חז"ל (תנחומא אחרי סי' ו) על חמשה חטאות מתו, בהקריבם, בקרבתם, ושתויי יין הקריבו, והורו הלכה לפני משה רבם, והיו חסרי מעיל, מכל מקום עיקר מיתתן היתה לכפר על ישראל מעוון העגל, כי 'בְּאֶהְרֹן הַתְּאֵנָף ה' מָאֵד לְהַשְׁמִידוֹ' (דברים ט, כ), ולכך הזכיר מיתתם ביום הכיפורים, לומר, שמיתתן כפרה על ישראל ביום הכיפורים המכפר עון ישראל.

וזהו 'באחד בניסן בשנה השנית מתו בני אהרן, והזכיר מיתתן ביום הכיפורים', לומר, שאחד בניסן היה לישראל כיום הכיפורים בענין כפרתן. ונסמכה שריפת פרה ביום שני לניסן, לומר, שנטהרו ישראל מעוון העגל באפר הפרה שניתן לטהרת המת, והמיתה שיצאה לישראל ממעשה העגל, שקודם היו חירות מהמיתה, דכתיב (תהלים פב, ו): 'אֲנִי אֶמְרָתִי אֱלֹהִים אַתָּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כְּלֶכֶם', ובעגל (שם): 'אֲכַן כְּפֹאֲדָם תִּמְוֹתוֹן', והוצרכו הפרה לקנח צואת בנה העגל.

ובמיתת בני אהרן נראו ישראל ליטהר באפר הפרה סמוך למיתתן, ואף על פי שנטהרו ישראל מתוך מיתתן, מכל מקום יש בידם של ישראל עון מיתתם, שמתו בני אהרן בשבילם כדי לטהרם. לזה סמך אפר פרה למיתת מרים, לומר, שמיתת הצדקת מרים כפרה לישראל, מה שגרמו למיתת בני אהרן, ולא דרשו סמיכות מיתת בני אהרן באחד בניסן לאפר פרה בשני בניסן, והבן. ואשיבה ידי על זה בעזרת ה', ובזה יתורץ למה למדו חז"ל מיתת מרים לפרשת פרה.

מעלת קדושת המשכן

חדשתי פרשת במדבר במאמר 'בכושרות'^א, בזכות מה יצאו ישראל ממצרים^ב, ומצאת את ביאורו בספר 'כסף נבחר' סדר במדבר (דרוש א), ולא נתבאר שם מהו ענין 'בכושרות' לדרשה זו.

אמנם נראה לי, דחז"ל דרשי הכא, דשבט לוי לא יצאו בזכות המשכן אלא בזכות עצמן, וישראל יצאו בזכות המשכן. ואם כן, דרשינן הכי לקרא ד'אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים' (תהלים סח, ז), שהוא שבט לוי דכתיב (שמות ב, א): 'וַיִּלָּךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי, שהיו יחידים', שפירשו עמרם ויוכבד זה מזה, וחזר הקב"ה והושיבם 'בְּיַתְהוֹ'. והוציא לשבט לוי ממצרים, שאף על פי שלא היו בשיעבוד מצרים, מכל מקום היו אסורים שם, שלא היו יכולין לצאת משם, והיו אסורים בלי שעבוד, ו'מוֹצֵיא אֲסִירִים בְּכוֹשְׁרוֹת' זה שבט לוי, בזכות כשרותן שהיו כשרים.

'אֶךְ סוֹנְרִים' שהם ישראל שחטאו במצרים ובעגל,

א. כך לשון המדרש: באחד בניסן מתו בניו של אהרן, ולמה מזכיר מיתתן ביום הכפורים, אלא מלמד שכשם שיום הכפורים מכפר, כך מיתתן של צדיקים מכפרת.
ב. מועד קטן כח, א: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך, מה פרה אדומה מכפרת, אף מיתתן של צדיקים מכפרת.
ג. תהלים סח, ז: 'אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בְּיַתְהוֹ מוֹצֵיא אֲסִירִים בְּכוֹשְׁרוֹת אֶךְ סוֹנְרִים שְׂכֵנוֹ צְחִיקָה'.
ד. כך אמרו במדרש (במדב"ר ג, ו): בזכות מה יצאו ישראל ממצרים, א"ר יהושע בן לוי, מפני שצפה הקב"ה שהם עתידים לעשות לו משכן, שנאמר: 'וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְשִׁכְנֵי בְתוּכָם', הוי, לא יצאו ישראל ממצרים אלא בזכות המשכן, ושבטו של לוי בזכות מה יצאו, שמה בזכות אהל מועד יצאו אף הם, א"ר יהושע בן לוי, לא אלא בזכות עצמן יצאו, לפיכך כיון שהוא בא למנות את ישראל בראש הספר, הוא מזכיר אהל מועד ויציאת מצרים, שנאמר: 'וַיִּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֶהֱל מוֹעֵד', מזכיר מיד 'לְצִאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם', להודיעך שלא יצאו ישראל ממצרים אלא בזכות אהל מועד, אבל בני לוי שיצאו בזכות עצמן, כיון שהוא בא למנותן אינו מזכיר בפרשתן לא אהל מועד ולא יציאת מצרים, ע"ש.

דנקט. אמנם בא להכריח, שיציאת מצרים היתה בזכות המשכן, לפי שהיה ראוי לומר הכתוב: 'וידבר ה' אל משה באהל מועד', שהדיבור היה מאהל מועד. ואם רוצה להודיענו היכן היה אהל מועד בשעת הפקודים, יאמר 'וידבר ה' אל משה באהל מועד במדבר סיני', ואיך הוא אומר 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני', וכי במדבר סיני היה הדיבור, ואחר שהזכיר המדבר מזכיר מקום הפרטי המיוחד לדבור, שהוא אהל מועד. אלא ודאי שינה קרא הסדר, כדי להזכיר אהל מועד מיד סמוך ליציאת מצרים, לומר, שאהל מועד גרם לצאתם מארץ מצרים.

לא היה להם זכות עצמן להגאל, אלא יצאו בזכות המשכן שכיפר על מעשה העגל. ונרמז כאן המשכן במלת 'שָׁכְנוּ', כלומר, אך ישראל ה'סוֹנְרִים שָׁכְנוּ' במשכן – הוצרכו למשכן, לפי שהיו 'צָחִיקָה' – צמאים מהכשרות ואין בידם זכות, לכך הוצרכו למשכן שישכון ביניהם. או יאמר, 'שָׁכְנוּ צָחִיקָה' – המשכן שעשו במדבר השמם 'צָחָה צָמָא' (עפ"י ישעיה ה, יג), וזה שעמד לישראל ליגאל ולצאת ממצרים.

עוד חידשתי במאמר, שאמר: 'מזכיר אהל מועד, ומזכיר מיד 'לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם', מאי 'מיד'

זה ספר תולדות ארם

תולדות רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל – הריא"ף

רבי יוסף פינטו, אביו של רבי יאשיהו, היה צעיר מכלב פינטו. רבי יאשיהו קורא לאביו תמיד בשם "הגביר", וכפי שכתב בשער ספרו הראשון "כסף נבחר", דמשק השס"ה (או שס"ו): "כהה"ר יאשיהו בן הגביר נבון ומעולה נודע בשעריה בכתבו ועטו כ"ר יוסף פינטו ז"ל", ובהקדמתו לספרו "כסף נבחר" (ויניציאה שפ"א – 1621): "אמר הצעיר יאשיהו בן לאדוני אבי מורי אבי הרועים איש חיל רב פעלים בא באנשים חכם חרשים, נשא, ומאוד נעלה לשם ולתהילה הח"ר [החכם רבי] יוסף פינטו זלה"ה [זכרו לחיי העולם הבא]".

נמצינו למדים, כי אביו, רבי יוסף, היה מגבירי העדה ונכבדיה, פעיל ציבור (כפי שנאמר: "בא באנשים"), ומן הסתם היה מוכר וידוע בקהילתו קהילת דמשק בתור "איש חיל רב פעלים".

ראשית לימודו

בהקדמותיו לספריו מודה רבי יאשיהו לאביו על אשר מנעוריו גידלו וחינכו על ברכי תלמידי-חכמים, ועל כי במשך כל השנים תמכו ועזרו לשבת על התורה והעבודה. בהקדמתו ל"כסף נבחר" הוא כותב:

"...אשר בדרך אמת הנחני ומעיל צדקה יעטני כי מנעורי גדלני בין ברכי החכמים הרמים לשמוע בלימודים פקדי ה' הנחמדים מזהב וגם פנינים... יגע

תאריך הסתלקותו של רבינו הרב המוסמך זיע"א, לא מופיע במפורט בכתבי העיתים, וקבלה היא בין בני משפחתו, שתאריך ההילולא הוא בין כ"ב לכ"ד אדר, ונהגו במשך הדורות לציינו ביום כ"ג אדר.

תולדותיו של צדיק

מוצאה של משפחת פינטו מפורטוגל. בניה היגרו או גורשו ממנה והתיישבו במרוקו, הולנד, מצרים, תורכיה וסוריה.

רבי יוסף פינטו מגולי פורטוגל הגיע בשנת הרנ"ז (1497) לדמשק והתיישב בה. היה עשיר מופלג ומרבה להיטיב עם הנזקקים. יש סוברים שהוא אביו של רבי יאשיהו. יותר מסתבר שרבי יאשיהו היה נינו של רבי יוסף זה, ואביו של רבי יאשיהו שגם הוא שמו היה יוסף, היה נכדו של רבי יוסף פינטו שהגיע מפורטוגל לדמשק בשנת הרנ"ז.

בראשית המאה ה-טז ישב בדמשק רבי כלב פינטו שהיה לא רק אחד מראשי המדברים בקרב הספרדים בבירת סוריה, אלא דברו נשמע גם בצפת. רבי יוסף צייאח כותב עליו: "איש עומד בפרץ להצילם (את היהודים) מידם (של הגויים) בהיות לו יד ושם בגדולים שרים ושופטי ארץ". נראה שנפטר בדמשק סמוך לשנת הש"ל (1570).

בתנחומי התורה המה ינחמוני מעצבות ויגון".

ספריו

1. **כסף נבחר** מזהב ומפז וממסחר. הביאו לצורף הלל בן הלל. פלפלא חריפא החכם השלם כהר"ר יאשיהו בן הגביר נבון ומעולה נודע בשערים בכתבו ועטו מגדל בנוי לתלפיות, תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו וישת אל המדבר פניו ואחז בסנסיניו, דרושים לכל חפציהם בזמניהם ובמועדיהם. ועליהם נוסף מילות לשאלות ושמחות בשיחות נכוחות, את הכל עשה יפה בעתו תהי שלמה משכורתו. מצורף לזה אשר המציא חדשות לה' עת לעשות לשכון כבוד בארצנו ולהביא פה דמשק הדפוס, הנה הוא תפוס זהב וכסף אשר הלוח והוציא לאור משפטה והנה נתן אלקים את שכרו מידה כנגד מידה ובמידה שמדד כסף במהירות ולא איחר ותהי תבואתו כסף נבחר. נדפס פה דמשק, קרית מלך רב אדוננו המלך הגדול ואדיר שולטאן אחמד ירום הודו ותנשא מלכותו, בשנת חמשת אלפים ושלוש מאות ושישים וחמש לבריאת העולם [השס"ה-1605]. בשלהי חדש אני לדודי ודודי לי [אלול] בבית הצעיר אברהם בן החכם השלם כה"ר מתתיה בת שבע נ"ע [נחו עדן], בדפוס האחים הנאהבים והנעימים, הנבונים והמעולים, הר' יצחק והר' יעקב בני הישיש ומעולה ונבון הוא אברהם אשכנזי זלה"ה, אשר פיזר ממון גדול להביא הדפוס אל מקומות הללו, נפשו בטיב תלין אמן.

הנסיון להדפיס בדמשק לא הצליח, כאמור. ולא זו בלבד שלא נדפס שם שום ספר עברי אחר, אלא אף ספר זה עצמו לא נדפס כולו, אלא עד סוף ויקרא, כי הדפוס לא מצא חן בעיני המחבר, ובסוף הספר הוא מוסר מודעה זו:

"אמר הצעיר והקטן יאשיהו יודע כל שער עמי מיעוט חלבי ודמי, ואת כל התלאה אשר מצאתני בגופי ובממוני כחי ואוני בהדפסת קרית-ספר. כל הנמצא כתוב בספר. יגעתי באנחתי ברוב אונים ויגיעת בשר להוציא כלי למעשהו הולך עם הישר, וכל בו לא יחסר, ולא שוה לי כל אותיות הדפוס לא עלו כהוגן וכשורה... אשר על כן משכתי עצמי, לאחור נסוגותי מהדפסת שני הספרים הנשארים [במדבר דברים], עד אשר יחנן ה' ומצאתי און לי לשלוח הספר כולו כאחד אל העיר המהוללה ויניציאה המעטירה... ועתה פנו אלי והוסיפו כל אנשי ארץ, אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם, קול תפילה, קול תחינה התחננתי

בי כמה יגיעות בגופו ובממונו כי היה בו מדעת קונו וילמדני בדרך בינה וינחני באורח הנכונה ויתן כפי יערת דבש מתוק לנפש ומרפא לשון המשנה... ערוכה ושמורה על דל שפתי כאשר צוני ה' אלקי... וזכיתי ללמוד שיתא [שישה] סדרי משנה... ויתמוך אבי את ידי עלי לתמכה ולסעדה לגמר של תורה בכל עז ותעצמות לאכל מפריה ולשבוע מטובה... ומכל מלמדי השכלתי בחרתי הסתופף בצל כנפי שוחרי תורה ולומדיה... ואני יוצא ובא, מרבה בישיבה ומתאבק בעפר רגליהם...".

לא ידוע, מדוע החליט רבי יאשיהו לעזוב את כס רבנותו בדמשק ולעלות לצפת. יתכן שהיה זה בגלל בנו רבי יוסף, שהיה חכם ובקי, וכעדות אביו עליו בהקדמתו ל"כסף מזוקק": "ויתן לי בן חכם, בן פורת יוסף מאסף רוח חכמה... יוסף חכמה ודעת על בני גילו... נכנס בחדרי חדרים לבא אל מקדש מדרשי האגדה". יתכן שרצה לשבת עם בנו בארץ-ישראל ודווקא בצפת, משום שחשב, ששם יוכל בנו לעלות במעלות החכמה והיראה - "... אז אמרתי אעלה אל הר ה' על אדמת הקדש בעיר שחוכרה לה יחדין, תורה וקדושה, בארץ הקדושה צפת תוכב"א ושם אתן את דודי, ואני ובני נעבוד את ה' ויהי כן עלינו ונשב מושב אלוקינו במקהלות קדושים חברים מקשיבים כולם ברורים..." (שם, בהקדמה).

ואכן רבי יאשיהו עלה עם בנו לצפת, ואולם לא ארכו הימים ובנו נפל למשכב ונפטר מן העולם.

"...ויהי ה' את יוסף ויהי מצליח בכל אשר ישכיל... הולך עם הישר בספרי הפוסקים והדינים ויהי לשר, ולא אץ לבא כיום תמים כי לתפוקת הימים הרס ה' בעברתו והעילה עליו חמתו כי פקד על אפנו... נפטר והוא בן כ"ד שנים... ואני בוכה ומתאבל בכל יום ושעה כי לא ננעלו שערי דמעה... ופלאים ירדת...". (שם, בהקדמה).

רבי יאשיהו שב לדמשק וחזר לשבת על כס הרבנות כלפנים. מתקופה זו ועד לפטירתו בשנת הת"ח (1648) הוא עונה על שאלות רבות בהלכה, כמובא בספרו "נבחר מכסף", וגם כותב את ביאורו לאגדות חז"ל שב"עין יעקב", וקוראהו "מאור עינים".

ביצירתו זו הוא מוצא נחמה על פטירתו של בנו וכפי שהוא כותב בהקדמה לספרו זה - "אז אמרתי תנחמני ארש"י ברצות ה' דרכי ואשיבה רגלי את העדות והתורה לעבדה ולשומרה ואשתעשע יום יום

לפני כל הוגה בספר זה כי לא למראה עיניו יוכיח...
ואל יסתכל בקנקן אלא במה שיש בו..."

תקנתו של המחבר התמלאה, ובשנת השפ"א (1621) נדפס הספר מחדש, מסדר בראשית ועד סוף סדר דברים.

בפתח הספר במהדורה השנייה, מופיעה הסכמת רבי יעקב אבולעפיא, רבו.

בהקדמתו לספרו כותב רבי יאשיהו, כי: "ואשמח כי רב חילי וכביר מצאה ידי בקשתי ועטי אשר אתי. ואתנה את ליבי לבררם ולחברם בדרושים נדרשים לכל חפציהם על סדר המקרא מדי שבת בשבתו".

מן הדברים עולה, כי רבי יאשיהו דרש את דרושיו בשבתות ובמועדים ובזמנים שונים: "ולא יעדרו דבר דבור על אופנים, מחופות חתנים, ומילת הבנים, ומתנות לאביונים וההודאות על הנסים, גם זכור אזכור באשר הוא סוף כל האדם ויום המות מיום הולדם".

והוא קרא לספרו: "כסף נבחר" על שום "...כי נחמד הוא להשכיל ותאוה לעינים, הכל אשר יבחר על כן קראתיו 'כסף נבחר', כי האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר...".

הספר מחולק לדרשות על סדר הפרשיות, כאשר בראשיתו של כל דרוש המחבר מביא קטע ממדרש רבה או ממדרש אחר. אחר המחבר מקשה על המדרש המובא מעניין הפרשה ומחוצה לה ומביא מובאות מן התלמוד, ממדרשים שונים, מן התנ"ך, מפירושי הראשונים. והאחרונים. ומן הזוהר. ומובאות רבות ממה ששמע ממורו ורבו ר' יעקב אבולעפיא

2. ספר כסף מזוקק. שבעתיים כאור החמה בהיר הוא וכנהיר ובהיר, אשר אור לו בציוני שפוני טמוני כל הכותב בספר התורה, ותנור לו כנהר דינור במילי דאגדתא ואף כל דבריהם של רבותינו הקדושים היו לו לנחלה עם מדרש כף ידיהם במאמריהם ובפירושיהם, הרי זה זריז ונזכר שם פועלו מחברו וממציאו בפתח עיניים לספר כסף נבחר הקודם אליו. זה שבע שנים נבנתה הדפסתו, ויצא ראשונה טבעו בעולם, ואחר כך יצא אחיו זה, חלק שני לו. ראי זה כראי זה דרושים עמוקים אלו ואלו נצרפים כצורף כסף... מעלת הרב המוסמך כמהר"ר יאשיהו נר"ו בן הה"ר יוסף פינטו נ"ע [נחוח עדין], רוח ה' נוססה בו...

בגב השער מביא רבי יאשיהו את הקדמתו לספר,

ובדף ב ע"א קינה על מות בנו רבי יוסף שנפטר בצפת והוא בן כ"ד שנים. הספר הוקדש לעילוי נשמת בנו.

בספר זה הביא המחבר קכ"ה דרושים. בשונה מ"כסף נבחר" בהקדמתו לספר הוא מציין: "ובחמלת ה' עלי הדפסתי זה כמה שנים ספרי הנבחר "כסף נבחר", והנה עוד הוספתי כדי ה' הטובה עלי וחברתי כמה דרושים חדשים פטורי יציצים דרושים לכל חפציהם על התורה ועל העבודה ועל כל דרכי בני-האדם, אם לחסד אם למשפט, ובחפשי אמתחות ספרי מה מעט אשר היה לפני, מצאתי כל הון יקר תוספת מרובה על העיקר עשר ידות".

על טיבו של הספר הוא כותב: "...נכנס בחדרי חדרים לבוא אל מקדש מדרשי האגדה לברכם ולבארם ידו הדה, ובעבור תהיה לעדה... בדברי המדרש, וילמד סתום מן המפורש...".

3. ספר "מאור עינים" המאיר לארץ ולאדירים הנהדרים הדרים בחדרים הפנימיים דמילי דאגדתא. והוא פירוש חדש על ספר עין ישראל מחודש מהאשל הגדול מעלת הרב המוסמך כמהר"ר יאשיהו פינטו נר"ו בן הה"ר יוסף פינטו נ"ע. לאורו ילך אור כל קורא ותחזינה עיניו כי בא הלום ברוב עיון והפלפול הוא הגורל אשר נפלו בו בנעימים לעיני חכמים...

בהקדמתו כותב המחבר, כי יצא למלאכה זו, מלאכת הפירוש לאגדות חז"ל, לאחר מותו של בנו יוסף בצפת. "...אז אמרתי תנחמני ארש"י ברצות ה' דרכי ואשיבה רגלי את העדות והתורה לעבדה ולשומרה ואשתעשע יום יום בתנחומי התורה, המה ינחמוני מעצבוני ויגוני... במילי דאגדתא המושכת לבו של אדם ולהשכיל להטיב בטוב טעם ודעת אבינה לאחריהם... וללבן כמה וכמה ממדרשי חז"ל בעיון נמרץ כפי מה שחנני קוני והם בכתובים בספרי הכסף הנבחר והמזוקק אשר יסדה ידי ובאו אל הדפוס..."

ובהמשך דבריו כותב המחבר על דרכו בפירוש זה: "...ואנכי הרואה ישבתי בפתח עינים לבאר היטב מהני מילי מעלייתא דאגדתא בחדושי דברים מיוסדים על אדני העיון בדקדוקים דקים בפשט ובאגדה גם דברי מורנו רש"י ז"ל ובדברי התוספות והיו למאורות לנו לעיניים. על כן קראתי שם הספר הזה מאור עינים כי מתוק האור וטוב לעינים, "עין יעקב" ו"עין ישראל".

הדפסה שנייה

ספר מאור עינים, והם חידושי מהר"ר יאשיהו

פינטו זצ"ל על החלק השני של עין יעקב כי לא נדפסו מן קדמת דנא אלא על החלק הראשון. ועתה לזכו' [ת] את הרבים בתשלום החבור כי עד עתה חסורי מחסרה העיר ה' את רוח מע' [לת] החכם הר"ר משה נאג'רה להדפיסו אחרי כי באה דבר מצו' [ה] לידו על ידי הטופס של הרב המחבר והוציא לאור תעלומות חכמתו... פה מנטובה בבית רפאל חיים מאיטליה נר"ו, בשנת ברא"ש (תק"ג – 1743) לפ"ק. שער מעוטר. [2], 98 דף, 8.

מהדורא זו היא על סדר נשים ונזיקין בלבד. על הסדר ישנם הסכמות של רבי חיים אבואלעפיא, רבה של טבריה. ושל רבנים אחרים מעיר זו. כמו כן מסכימים על הספר רבני הקהילה במנטובה.

המביא לבית-הדפוס, רבי משה נאג'רה, כותב בהקדמתו, כי יצא מירושלם עיר הקודש, והגיע לארם-צובה, "...שנים זו שמענו וארבעה לא ידענום הנשארים והנסתרים" 36. את כתב-היד מצא בבית נכדו של המחבר. בתחילה התכוון להדפיס את הספר בקושטא, ואולם מכיון שבאותה העת אירעו בכתב-הדפוס בקושטא שריפות, חזר על עקבותיו והגיע לאלכסנדריה של מצרים, שם נתנו לו רבי נסים פרובינציאל וגיסו רבי שאול חיון סכום כסף המספיק להדפסת הספר. משם הפליג למנטובה ובה אמנם הדפיס. רבי חיים אבואלעפיא מציין בהסכמתו שכתב-היד היה בבית-מדרשו של רבי שמואל לאניאדו.

בשנת הת"ט (1649) נשלחה אגרת אל בנו של רבי יאשיהו, רבי דניאל פינטו, לחאלב, שבה הוא מדבר על ספר של אביו שעותקים ממנו מופקדים בוויניציאה, אצל רבי יוסף פארדו, והוא מבקש לקבל אותם. נראה שמדובר בספר "מאור עינים" שנדפס בוויניציאה בשנת הת"ג (1643), ותחילה לא הצליחו למכור את כל המהדורה, ורק מאוחר יותר נדפס פעמים רבות.

4. זה ספר נבחר מכסף שאלות ותשובות על סדר ד' טורים, לרבינו הגדול, הרב המוסמך הגאון המפורסם בישראל וצבי עדיו מראש שרים, כמוהר"ר רבינו יאשיהו פינטו ש'ר הש'רים, זצ"ל זיע"א... נדפס בארם-צובה יע"א שנת התרכ"ט לב"ע [לבריאת העולם] (1689)

בעתון "הלבנון" כתב המוציא לאור במהדורה השניה, ר' אברהם ששון, את תולדות המחבר כפי שכתבם ב"נבחר מכסף", וגם הוסיף כמה פרטים מעניינים. הוא מציין, כי הדפיס רק 300 עותקים אותם הפיץ בן אחיו בתורכיה, ומכיוון שאין די בזה, בדעתו לחזור

ולהדפיסו שנית - "ואמרתי להעיר אוזן המדפיסים אשר ברוסיה ופאלאן כי טוב יעשו להן ולתופשי התורה בקנותם זכות הדפסת הספר הנכבד הזה מאת המדפיס נ"ז [כי אמנם זכותו גדול בהספר הזה לא רק באשר הוא הוציאו ראשונה לאור מכתב יד, מקנת כסף מר זקנו הרב הגדול מוה' ישועה ששון ז"ל, גם באשר כי אבי הח' המדפיס הרב הכולל מוה"ר אברהם ששון הי"ו, עטר בכורי הספר הזה בפרי מגדים, פרי תבונתו הגהות והערות יקרות כיד בקיאותו הטובה עליו בספרי הפוסקים. להדפיסו שנית"] .

הספר מחולק לארבעה חלקים, על-פי סדר ארבעת הטורים. בחלק אורח חיים נמנים עשר תשובות, בחלק יורה דעה חמש-עשרה תשובות, בחלק אבן העזר - חמישים-ושתיים תשובות ובחלק חושן משפט - ארבעים-ושש תשובות, בסה"כ מאה-עשרים-ושלושה סימנים, ור' אברהם ששון, מהדיר הספר, מספר לנו שחלק מן התשובות אבד: "בענינא דנא [בעניין הזה] חבל על דאבדין זה ואתו עמו איזה פוסקים אחרים מפני סיבה, כי משנים קדמוניות השתדלו להדפיסו בקושטנדינא וחששו מסכנת דרכים לשלחו מבלי העתק, ונמסרו למעתיקים איזה פוסקים שיעתיקום ונאבדו מהם. ולא אסתיעא להו מילתא להדפיסו מרוב יוקר הדפוס בזמן ההוא, ועקב כך היתה לו עד עתה [לכן עד אתה לא הודפס] ותלי"ת [ותהילות לא-ל יתברך] משמים לנו זכו להעלות על זבח דפוסינו אשר הוקם מחדש בס"ד פה אר"ץ יע"א .

לרבי יאשיהו נשלחו שאלות ממקומות רבים: ירושלים, חברון, צפת, שכם, צידון, סינים .

חכמים רבים וחשובים מוזכרים בשו"ת שלו - חלקם מסכימים על תשובות וחלקם מפני שאלות-וביניהם מורו ורכו רבי יעקב אבואלעפיא . רבי אליעזר אבן ארחא. רבי אברהם גלאנטי. מהרי"ט צהלון. רבי חיא רופא. רבי סולימאן אוחנא., רבי מאיר גאביזון , רבה של מצרים, רבי משה קאשטילץ. רבי משה גלאנטי. רבי אברהם גבריאלי. רבי יהודה קרישפיין. ורבי משה נאג'רה., חכמים אלה היו מראשי הקהילות בארץ-ישראל, סוריה ומצרים והופעתם בתשובות הרב - אם כמסכימים ואם כשואלים - מעידה כאלף עדים על מעמדו החשוב של רבי יאשיהו ועל היחס שלו זכה מחכמי דורו.

מתשובותיו של רבי יאשיהו אנו למדים, כי בדרך כלל הוא משתדל למצוא דרך להקל. על כך כותב

המהדיר, ר' אברהם ששון:

"כי ממידת טובו תמיד רדיף מור אחר כוחה דהיתרא, יפה כח המתיר הדן דין אמת לאמיתו בראיות ברורות חזקות ואמיתיות".

השאלות שנשלחו אליו היו בדרך כלל בנושאים חמורים, כגון ענייניהן של עגונות שבעליהן נרצחו על-ידי הגויים, או ענייני קידושים מספק, שהיו עלולין לרבות ממזרים בישראל. כאשר הוא מתיר במקרים אלה, הוא כותב: "...וכל זה כתבתי להלכה, אבל למעשה מיראי ההוראה אני ואיני סומך על דעתך, עד שיסכימו עמי שנים מבעלי ההוראה..." .

5. ... ספר כסף צרוף, ביאור על ספר משלי, הכינו וגם חקרו הגאון המפורסם משרי צבאות ישראל הרב המוסמך יאשיהו בכ"ר [בן כבוד רבי] יוסף פינטו נ"ע [נוחם עדן], פירוש נחמד ונפלא... ובהיות שהספר הנ"ל היה צפון וטמון עד הנה ולא ידע איש את גבורתו וכעת נתגלגל זכות על ידי זכאי ה"ה הבחור החכם ונבון יצחק בכ"ר משה לופיס פיריירה נר"ו תושב עה"ק [עיר הקודש] ירושלים תובכ"א [תבנה ותכונן במהרה בימינו אמנן], אשר בעברו דרך ק"ק [קהילת קודש] ארם-צובה לבוא לערי האיפרופה, חלו פניו נכדיו של הרב המחבר ה"ה הישיש החכם יאשיהו פינטו והגביר נבון ומעולה דניאל פינטו יצ"ו [ישמרם צורם וגואלם], שיעלהו על מזבח הדפוס ויהיה שליח לדבר מצוה, וכיון שתאות ענוים שומע ה' בבואו לק"ק [לקהילת קודש] אמשטרדם הראה הספר ליחידי ק"ק ספרדים ה"י [ה' ישמרם], ובראותם יופי הספר והדרו באשר הוא דבר שוה לכל נפש והכל מתאווים לו, תמכו והחזיקו ביד החכם הנ"ל... נדפס באמשטרדם בבית הגביר... בשנת... לפ"ק [תפ"ט].

על הספר ישנה הסכמה מרבני הספרדים באמשטרדם, רבי דוד ישראל עטיאס ורבי יצחק חיים דנא דין בריטו שניתנה ביום י"ח אייר, ל"ג בעומר, תפ"ט.

בהקדמתו לספרו זה אומר רבי יאשיהו, מדוע פנה לפרש את ספר משלי: "דאית ביה מילי מעליותא וחסידותא, ובמוסרו יחתום כל אדם לזכור באשר הוא סוף כל אדם..." .

להבדיל מספר "נבחר מכסף" שהודפס בארם-צובה בשנת התרכ"ט, והמביא לבית-הדפוס הוא שקרא לו בשמו, כאן קבע רבי יאשיהו את שמו של הספר בעצמו

בעוד שהיה בכתב-יד, ונראה כי הוא שהכינו לדפוס, שכן כתב לו הקדמה וסיום וקרא לו שם: "ויהי מתוק בפי כדבש מצוף ויהי שמו כסף צרוף, כי צרפתיו כצרוף את הכסף ובחנתיו כזהב שחף, ועל דבר הכסף אשר נכספה וגם כלתה נפשי לעבוד את ה' אלהי קדשי..." .

בספר מובאים פסוקים ממשלי כשהם מנוקדים, ועליהם פירושו באותיות רש"י. בשונה מפירושו לספרי החומש, צמוד כאן הפירוש לפסוקים, ורק לעתים מביא המחבר מדרשים או מובאות אחרות, לשם ליבון העניין ולפירושו ובכדי שיקל על הקורא להבין את דבריו.

6. ספר הרי"ף, חלק שני על עין יעקב מה"ה הרב המוסמך כמהר"ר יאשיהו פינטו זצ"ל... בן הרב מוה"ר יוסף פינטו נשמתו עדן, אשר הובא אל מזבח הדפוס כבר ע"י התורני המופלא מוהר"ר זלמן נר"ו דיין מק"ק גלוגא רבתא ובנו כהר"ר איכל יצ"ו. ועתה נדפס מחד, במצות הנ"ל עם חידושי "קהילת שלמה" מהמחבר הדיין כמור"ר זלמן הנ"ל בכרך מיוחד, כדי לרוות צמאייהם החושקים ומתאווים לכרך ההוא מי שיש בידו כבר מספרי עין יעקב עם חלק ראשון מהרי"ף לבדנה, שיחדיו יהיו תאומים בידה ויהיה לאחדים.

דפוס זה דומה למהדורת מנטובה תק"ג, להוציא החידושים שהוסיף המלב"ד בסוף חלק א, לאחר הפירוש למסכת קידושין, המחזיקים שני דפים בלבד.

כמו כן הוסיף המלב"ד בסוף הספר חידושים למסכת ברכות מרבנים שונים, והשמיט פירושו של הרי"ף למסכתות תמורה, כריתות, תמיד, קנים ונדא.

ספרים שגותרו בכתב-יד

א. ספר "כסף נמאס", פירוש על מגילת איכה. אמנם הזכירו הרב חיד"א ז"ל בספרו "שער הגדולים" בערכו של רבי יאשיהו, אך הוא לא ראה אור וגם אין אנו יודעים כיום, היכן נמצא כתב-היד

ב. "קבוצת כסף", קבוצי הלכות ודינים. בהקדמתו לספר שאותו הכין לדפוס, מודיע המחבר, כי עשהו לתלמידים, ללמוד בדרך קצרה. ר' אברהם ששון מודיע, כי הספר עדיין בכתב-יד וכי הוא שמור עד היום (שנת הרכ"ט - 1869) במדרש הרב החסיד חי משה פיגוטו ז"ל, ועתה אצל נכדו רפאל דיפיגוטו, קונסול רוסיה ופרוסיה בארם-צובה, ואולם כיום אין יודעים היכן כתב-יד זה.